

Maria Staroń¹

Stealthing

Streszczenie

W opracowaniu scharakteryzowano zjawisko jakim pozostaje zdjęcie, usunięcie prezerwatywy w trakcie stosunku przez partnera, powszechnie znane jako stealthing. Podobnie określa się także celowe uszkodzenie prezerwatywy przed lub w trakcie stosunku przez partnera. Przedstawiono w nim wyniki badań statystycznych przedmiotowego zjawiska oraz opisano jego ujęcie w porządkach prawnych innych państw. Z uwzględnieniem aktualnego stanowiska judykatury w tym obszarze. Przedstawiono problematykę negatywnych skutków zjawiska oraz stanu gotowości polskiego systemu prawnego do rozpoznania potencjalnych przypadków stealthingu.

1. Wstęp

Stealthing to określenie wywodzące się z języka angielskiego, termin ten jest też zamiennie używany z pojęciem „*non-consensual condom removal*”, to jest NCCR. Oznacza zdjęcie, usunięcie prezerwatywy w trakcie stosunku przez mężczyznę, bez zgody drugiej osoby, kobiety lub mężczyzny. Tym samym pojęciem określa się także celowe uszkodzenie prezerwatywy przed lub w trakcie stosunku przez partnera.

Przedmiotowe zjawisko nie jest nowe, jednak skala jego popularyzacji w mediach społecznościowych w ostatnich latach jednoznacznie wzrosła².

Trudno oszacować dokładną skalę jego występowania. Z badań przeprowadzonych w Australii wynika jednak, że aż 32% kobiet oraz 19% homoseksualnych mężczyzn odwiedzających Ośrodek Zdrowia Seksualnego doświadczyło *stealthingu*³.

Podobne badania, będące próbą oszacowania zjawiska zostały przeprowadzone w Kanadzie. W tym przypadku osobami uczestniczącymi w ankietach byli studenci. Przedmiotowe badania wykazały, iż na 334 osoby aktyw-

¹ Maria Staroń, aplikantka Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie.

² M. M. Blanco, Sex Trend or Sexual Assault: The Danger of Stealthing and the Concept of Conditional Consent, Penn State Review 2018, nr 123.1, s. 221.

³ R. L. Latimer i in., Non-consensual condom removal, reported by patients at sexual health clinic in Melbourne, Australia, PLoS ONE 2018, nr 13.12.

ne seksualnie, aż 62 osoby, co stanowiło 18.7%, doświadczyły zdjęcia prezerwatywy przez partnera podczas stosunku bez ich zgody⁴.

Natomiast w Stanach Zjednoczonych podjęto próbę oszacowania skali zjawiska zarówno z perspektywy mężczyzn, tj. potencjalnych sprawców, jak i kobiet. Przedmiotowe badania wykazały, że 12% kobiet doświadczyło ze strony partnera *stealthingu*⁵. Natomiast, aż 35.3% mężczyzn wskazało na przynajmniej jeden przypadek użycia przez nich przymusu lub agresji względem partnerki, aby uniknąć użycia prezerwatywy⁶. W kolejnych badaniach 25% mężczyzn zadeklarowało, iż użyło podstępu, polegającego na celowym przedziurawieniu prezerwatywy, jej zdjęciu w trakcie stosunku lub błędnemu przekonaniu swojej partnerki o jej użyciu⁷.

Zakres występowania zjawiska w Europie nadal nie został określony. Jednak, jak wynika z powyżej przytoczonych badań, *stealthingu* dotyka, w szczególności wiele młodych kobiet na świecie. Truizmem wydaje się więc stwierdzenie, iż Europa, w tym Polska, mimo braku odpowiednich badań, nie jest strefą wolną od *stealthingu*.

2. *Stealthingu* w porządkach prawnych innych państw

Problematykę *stealthingu* poruszono także na gruncie orzecznictwa sądowego.

Pierwszym, przełomowym orzeczeniem dotyczącym opisywanego zjawiska był wyrok w sprawie *Assange v. Swedish Prosecution Authority*⁸. Stroną przedmiotowego postępowania był Julian Assange, znany głównie z jego działalności WikiLeaks.

Wobec wymienionego wystawiony został Europejski Nakaz Aresztowania. W związku z powyższym the High Court of Justice w Wielkiej Brytanii rozważyć musiał, czy czyny popełnione przez Juliana Assange objęte były zasadą „podwójnej karalności”, to jest są przestępstwem zarówno według prawa Wielkiej Brytanii oraz państwa żądającego ekstradycji, czyli Szwecji.

⁴ K. Czechowski i in., „That’s not what was originally agreed to”: Perceptions, outcomes and legal contextualization of non-consensual condom removal in a Canadian sample”, *PLoS ONE* 2018, nr 14.7.

⁵ K. C. Davis i in., Young Women’s Experiences with Coercive and Non-Coercive Condom Use Resistance: Examination of an Understudied Sexual Risk Behavior, *Womens Health Issues* 2019, nr 29.3, s. 231–237.

⁶ K. C. Davis i in., Young Men’s Aggressive Tactics to Avoid Condom Use: A Test of Theoretical Model, *Social Work Research Oxford Journals* 2021, nr 36.3, s. 223–231.

⁷ K. C. Davis i in., Young Men’s Condom Use Resistance Tactics: A Latent Profile Analysis, *The Journal of Sex Research* 2014, nr 51.4, s. 454–465.

⁸ Wyrok the High Court of Justice z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie *Assange vs. Swedish Prosecution Authority*, sygn. CO/1925/2011.

Wymienionemu zarzucono szereg nadużyć seksualnych, jednym z nich pozostawało celowe uszkodzenie prezerwatywy, bez wiedzy partnerki, w trakcie stosunku, pomimo niezaprzeczalnej świadomości, iż jego partnerka nie wyraziła na to zgody.

Zwraca przy tym uwagę fakt, iż w Wielkiej Brytanii od 2003 roku obowiązuje Sexual Offences Act 2003⁹, którym wprowadzono do porządku prawnego zgodę warunkową (z ang. *conditional consent*) na stosunek seksualny.

Powyższy akt stanowił także odejście od konieczności spełnienia przesłanki przemocy lub groźby. Powyższe sprawiło, iż gwałtem stał się każdy stosunek, na który osoba pokrzywdzona nie wyraziła zgody. Natomiast zgoda przestała automatycznie obejmować cały stosunek seksualny ze wszystkimi jego elementami.

W sekcji 74 powyższego aktu prawnego wskazano, iż osoba wyraża zgodę na stosunek seksualny dokonując wyboru, mając swobodę i zdolność do dokonania tego wyboru.

W sprawie Assange, z treści sekcji 74 Sexual Offences Act 2003 Sąd wywiódł stwierdzenie, iż zgoda nie istnieje w przypadku, kiedy partnerka jasno i wyraźnie wskazuje przed stosunkiem, iż zgadza się na niego wyłącznie pod warunkiem, że mężczyzna przez cały czas jego trwania będzie miał założoną prezerwatywę, a ten bez jej wyraźnej zgody dokonał jej zdjęcia lub uszkodzenia¹⁰. W zapadłym w powyżej sprawie orzeczeniu wyraźnie podkreślono, iż w takim przypadku zgoda na stosunek od początku nie istniała, ponieważ gdyby partnerka wiedziała o zamiarze swoistego sabotowania aktu seksualnego przez partnera, to w ogóle nie wyraziłaby zgody na stosunek.

Tym samym, Sąd zachowanie Juliana Assange uznał za gwałt, w rozumieniu wskazanej powyżej sekcji 74 Sexual Offences Act 2003, precyzującej doprowadzenie do współżycia seksualnego bez zgody, która podjęta została w sposób świadomy i dobrowolny.

Kolejnym Judykatem obejmującym krytykę *stealthingu* w sferze moralnej oraz prawnej było orzeczenie zapadłe w sprawie R. vs. Hutchinson z dnia 7 marca 2014 r.¹¹

Orzeczeniem tym Sąd Najwyższy w Kanadzie uznał za winnego dokonania napaści seksualnej mężczyznę, który dokonał celowego uszkodzenia prezerwatyw. Z ustaleń postępowania wynika to, że zrobił to, ponieważ bał się porzucenia ze strony partnerki. W jego przekonaniu ciąża zmusiłaby jego partnerkę do pozostania z nim w relacji. W wyniku użycia uszkodzonych prezerwatyw pokrzywdzona zaszła w ciążę, a następnie dokonała aborcji. Po dokonanym zabiegu doznała powikłań i zmuszona była poddać się długotrwałemu leczeniu.

⁹ Sexual Offences Act 2003 z dnia 20 listopada 2003 r., chapter 42.

¹⁰ Wyrok the High Court of Justice z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Assange vs. Swedish Prosecution Authority, sygn. CO/1925/2011, s. 18, § 86.

¹¹ Wyrok Supreme Court of Canada R. vs. Hutchinson z dnia 7 marca 2014 r., nr 3517.

Brak jest przy tym stanowiska aprobującego powyższe orzeczenie w literaturze przedmiotu. Zostało ono podjęte niejednomyślnie i podzieliło skład orzekający. Punktem spornym było stanowisko, według którego *stealthing* w gruncie rzeczy jest przestępstwem skutkowym. Musi więc skutkować przynajmniej realnym zagrożeniem dla dobra pokrzywdzonej lub jego naruszeniem. Nadto, w przeciwieństwie do poglądu zawartego w orzeczeniu zapadłym w sprawie dotyczącej Juliana Assange uznano, iż dokonanie przez partnera *stealthingu* nie stanowi o braku zgody na stosunek, ale prowadzi do jej unieważnienia.

Jest to znacząca różnica, gdyż taki tok rozumowania pociąga za sobą stwierdzenie, że zgoda na stosunek z prezerwatywą, a w rzeczywistości bez prezerwatywy została wyrażona, a jej skuteczne unieważnienie nastąpi dopiero wtedy, gdy powstanie skutek w postaci realnego zagrożenia lub dokonania zarażenia chorobą przenoszoną drogą płciową, bądź zapłodnienia.

W takim ujęciu kobieta lub mężczyzna zgadzając się na konkretny rodzaj penetracji, to jest stosunek analny, oralny lub waginalny nie obejmuje swoją zgodą takich elementów jak warunki i cechy stosunku¹².

Zawarte w przytoczonym powyżej orzeczeniu sądu stanowisko stanowiło przy tym swoisty krok do tyłu w obszarze ochrony ofiar *stealthingu*, gdyż do momentu orzeczenia zapadłego w sprawie R v. Hutchinson obowiązywała zasada „nie” znaczy nie, tylko „tak” znaczy tak¹³.

W Australijskim Terytorium Stołecznym *stealthing* został spenalizowany w dniu 14 października 2021 roku¹⁴. Na mocy zmian wprowadzonych w Crimes Act 1900 zgoda na stosunek zostaje anulowana przez umyślne wprowadzenie w błąd przez drugą osobę w zakresie użycia prezerwatywy.

Natomiast w Stanach Zjednoczonych, *stealthing* zostaje po raz pierwszy zdelegalizowany w Kalifornii. Nastąpiło to, wskutek dodania do cywilnej definicji napaści seksualnej. W konsekwencji ofiary tego rodzaju czynów uzyskały możliwość pozywania swoich napastników o odszkodowania¹⁵.

W państwach europejskich, sytuacja kształtuje się zupełnie odmiennie. Podkreślono to także w orzeczeniu Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 4 grudnia 2004 r. w sprawie M.C. przeciwko Bułgarii. Wskazano, iż na regulacje prawne występujące w większości państw europejskich wpływ wywarła tradycja prawa kontynentalnego. Definicja gwałtu, w tych systemach prawnych odwołuje się do użycia przemocy lub groźby jej użycia. Jed-

¹² L. Gotell, I. Grant, Does „No, Not without a Condom” Mean “Yes, Even without a Condom”? : Fallout from R v Hutchinson, Dalhousie Law Journal 2020, nr 43.2, s. 767–792.

¹³ Por. Wyrok Supreme Court of Canada w sprawie R. vs. Ewanchuk z dnia 25 lutego 1999 r., nr 26493.

¹⁴ Crimes Act 1900 z dnia 31 października 1900 r., nr A1900–40, cz. 3, sekcja 67 pkt. 1, lit. h.

¹⁵ Ustawa z dnia 7 października 2021 r., zmieniająca sekcje 1708.5 the Civil Code of the State of California z 1872 r., nr 453, rozdział 613.

nak i w tych przypadkach, aby w ogóle można było rozpoznawać konkretną sytuację w kontekście gwałtu, po pierwsze zaistnieć musi brak zgody¹⁶.

W powyższym orzeczeniu również zasadnie wskazano, iż takie regulacje są niewystarczające do ochrony wolności seksualnej, gdyż pozostawiają pozostałe rodzaje zgwałceń poza zainteresowaniem prawa karnego¹⁷.

W rezultacie powyższego orzeczenia wiele europejskich państw zmieniło obowiązującą w ich systemach prawnych definicję gwałtu¹⁸.

Większość jednak z europejskich państw nie stanęło jeszcze przed wyzwaniem osądzenia *stealthingu*.

Pierwsze orzeczenie europejskiego sądu dotyczące *stealthingu* zapadło przed Sądem Apelacyjnym w Berlinie w 2020 r. Orzeczeniem z dnia 27 lipca 2020 r. sąd utrzymał wyrok skazujący mężczyznę za napaść na tle seksualnym, na podstawie § 177 ust. 1 Kodeksu karnego (StGB)¹⁹.

W przedmiotowym orzeczeniu podkreślono także, że ze względu na fakt, iż apelacja pochodziła od oskarżonego, a sąd pierwszej instancji orzekł, że czyn stanowi napaść seksualną, niemożliwym było uznanie czynu za zgwałcenie. Uznano przy tym, że nie jest to jednak wykluczone w tego rodzaju przypadkach w przyszłości.

W świetle ustaleń postępowania, podczas stosunku doszło do ejakulacji, co Sąd Apelacyjny w Berlinie uznał za istotną okoliczność. Nie wykluczono jednak możliwości wydania podobnych orzeczeń w takich sprawach, w których do ejakulacji nie doszło.

Jednocześnie uznano, iż zachowanie sprawcy stanowiło naruszenie prawa do samostanowienia w sferze seksualnej człowieka, która obejmuje wolność osoby do decydowania o czasie, rodzaju, formie i partnerze aktywności seksualnej według własnego uznania.

3. Wiktyimizacja ofiar *stealthingu*

Warto więc zastanowić się, dlaczego zagadnienie *stealthingu* pojawia się w dyskursie publicznym, zwłaszcza w kontekście kształtowania porządków prawnych poszczególnych państw w których coraz częściej ujmuje się *ste-*

¹⁶ Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 4 grudnia 2004 r. w sprawie M. C. przeciwko Bułgarii, paragraf 159.

¹⁷ *Ibidem*, paragraf 166.

¹⁸ M.in. Szwecja i Hiszpania. Por. Wykład otwarty dr Sinead Ring dla Brussels School of International Studies, dostępny: <https://www.youtube.com/watch?v=Gx4-zT7BUQw>, ostatni dostęp: 17 listopada 2021 r.

¹⁹ Orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Berlinie z dnia 27 lipca 2020 r., o sygn. (4) 161 Ss 48/20 (58/20) oraz informacja prasowa dostępna pod adresem: <https://www.berlin.de/gerichte/presse/pressemitteilungen-der-ordentlichen-gerichtsbarkeit/2020/pressemitteilung.975296.php>, ostatni dostęp: 18 listopada 2021 r.

althing jako zjawisko negatywne, godzące w dobra ponadindywidualne, korzystające z ochrony prawnej.

Przede wszystkim narusza on wzajemne zaufanie leżące u podłoża wolności w sferze aktywności seksualnej.

W literaturze przedmiotu wskazuje się też na narażenie kobiet na zarażenie chorobami przenoszonymi drogą płciową oraz na zapłodnienie wbrew woli.

Zaznaczyć przy tym należy, że kobiety, poprzez ich budowę anatomiczną, są znacznie bardziej narażone na zarażenie chorobami przenoszonymi drogą płciową²⁰.

Pomijając fakt czy tego rodzaju narażenie było rzeczywiste, czy też jedynie abstrakcyjne należy pamiętać, iż ofiara odczuwa strach. Niejednokrotnie musi wykonać badania i ponieść ich koszty, aby upewnić się o niezaisnieniu negatywnych skutków określonej formy aktywności seksualnej²¹.

Odnosząc się natomiast do zapłodnienia wbrew woli, nie sposób przemilczeć głosów umniejszających wadze tego czynu²². Dlatego wyraźnie należy wskazać, iż dla kobiety skutek w postaci ciąży jest zupełnie innym obciążeniem psychicznym niż dla mężczyzny. Nie można postawić znaku równości pomiędzy przypadkiem tzw. „złapania na dziecko”, a celowym zapłodnieniem kobiety z wykorzystaniem podstępu²³.

Alexandra Brodsky dla *Columbia Journal of Gender and Law* przeprowadziła badania, które opierały się na rozmowach z młodymi kobietami – studentkami, które kontaktowały się z lokalną infolinią dla ofiar zgwałceń, skupiając się na tych, które doświadczyły *stealthingu*.

Właśnie z tych badań, jako pierwszych wysunięto wnioski, że *stealthingu* nie tylko powoduje tak negatywne skutki, jak wymienione powyżej, ale wywołuje także następstwa długoterminowe w sferze psychiki ofiar.

Zwraca się uwagę na fakt, że kobiety z którymi zostały przeprowadzone rozmowy w ramach badania bardzo często zaczynały rozmowę od słów: „nie wiem, czy to gwałt, ale...”. Najczęściej wskazywały na poczucie naruszenia ich prawa do samostanowienia i nadużycia zaufania²⁴.

Jednak, jakkolwiek nazwiemy to zjawisko, to jego skutki są dokładnie takie same jak zgwałcenia. Ze względu na fakt, iż zjawisko to stanowi swoiste

²⁰ Z. Lew-Starowicz, M. Łukaszewicz, Seksualne aspekty chorób przenoszonych drogą płciową, *Postępy Nauk Medycznych* 2008, nr 4, s. 228–230.

²¹ A. Brodsky, „Rape-adjacent”: Imagining Legal Responses to Nonconsensual Condom Removal, *Columbia Journal of Gender and Law* 2017, nr 32.2, s. 186.

²² R. Krajewski, Podstęp przy przestępstwie zgwałcenia, *Studia Prawnoustrojowe* 2018, nr 40, s.269.

²³ Por. A. Katsampes, A Rape by Any Other Name: The Problem of Defining Acts Policy & the Law, *Virginia Journal of Social Policy & the Law* 2017, nr 24.3, s. 176.

²⁴ A. Brodsky, „Rape-adjacent”: Imagining Legal Responses to Nonconsensual Condom Removal, *Columbia Journal of Gender and Law* 2017, nr 32.2, s. 183.

novum w obszarze dyskusji publicznej, nie przeprowadzono dotychczas badań dotyczących skutków *stealthingu* bezpośrednio wśród ofiar.

Jednakże zakłada się, iż ofiary mogą w następstwie tego zjawiska cierpieć na depresję oraz stany lękowe, obniżoną samoocenę, brak pewności siebie, wahania nastroju, zmiany w postrzeganiu siebie oraz skłonności autodestruktywne, takie jak zaburzenia w odżywianiu²⁵.

4. *Stealthing* w Polsce

W zbiorach orzeczeń polskich sądów brak jest obecnie orzeczeń dotyczących *stealthingu*. Powodów może być kilka. Po pierwsze, prawdopodobnie przestępstwa takie nie są zgłaszane. Z kolei, jeżeli są zgłaszane, to mogą spotykać się z odmową procedowania, ze względu na fakt braku literalnego uregulowania.

Nie należy tracić z pola widzenia, że w przypadku *stealthingu* może mieć miejsce stygmatyzacja ofiar. Niejednokrotnie spotykamy się ze stwierdzeniem „sama się prosiła” w stosunku do ofiar zgwałceń. W przypadku *stealthingu* ofiara inicjalnie wyraża zgodę na stosunek seksualny, a dopiero następnie ta zgoda zostaje wycofana, co może powodować niezrozumienie sytuacji ofiar.

Stealthing, podobnie jak inne przestępstwa seksualne jest trudny do udowodnienia. Jest oczywistym, że większość postępowań w sprawach zgwałceń ogranicza się do dwóch źródeł dowodowych, którymi pozostają strony stosunku kwestionowanego w aspekcie jego legalności.

W przypadku *stealthingu* proces dowodzenia jest jeszcze bardziej skomplikowany, gdyż nie wystarczy dowieść, że stosunek miał miejsce. Trzeba także wykazać, że w trakcie współżycia został wykorzystany podstęp.

W doktrynie poświęcono wiele uwagi problematyce podstępu w kontekście przestępstwa zgwałcenia²⁶. Mimo tego ilość spraw dotyczących tego rodzaju przestępstw nie jest znacząca.

Podstęp na tle przestępstwa zgwałcenia definiuje się jako doprowadzenie ofiary do wyrażenia zgody na stosunek seksualny, bądź czynności seksualne przez wprowadzenie w błąd lub wykorzystanie jej błędu w zakresie istotnych elementów wpływających na jej procesy motywacyjne. Nadto, za podstęp rozumie się takie zachowanie sprawcy, które poprzez wprowadzenie ofiary

²⁵ Zob. K. D. Dzirasah, 'Stealthing': A Silent Threat to Sexual and Reproductive Health, 2021, dostępny: <https://ssrn.com/abstract=3983495>, A. Blundell, The Psychological Effects of Stealthing – Yes, It's a Big Deal, 2021, dostępny: <http://bityl.pl/9kMzE>.

²⁶ Zob. m.in. M. Filar, Przesłpstwo zgwałcenia w polskim prawie karnym, Poznań 1974; J. Warylewski, Przesłpstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności. Rozdział XXV Kodeksu karnego. Komentarz, Warszawa 2001; H. Myśliwiec, Podstęp jako znamię przestępstwa zgwałcenia, Prokuratura i Prawo 2013, nr 12, s. 64–83.

w błąd lub wykorzystanie jej błędu powoduje, że ofiara nie może w ogóle wyrazić aktu woli z powodu wyłączenia jej aparatu decyzyjnego lub ruchowego²⁷.

W przypadku, gdy użycie prezerwatywy jest warunkiem *sine qua non* zgody kobiety na odbycie stosunku, bez którego nie wyraziłaby zgody, a więc stosunek ten nie miałby miejsca, należy ten element traktować jako istotny²⁸. W takim przypadku użycie prezerwatywy byłoby istotną determinantą lub nawet czynnikiem decydującym o odbyciu stosunku z określonym partnerem.

Biorąc pod uwagę fakt, iż *stealththing* stanowi naruszenie dobra jakim jest wolność seksualna, a więc prawo do wyboru partnera seksualnego i stanowienia o istotnych elementach relacji seksualnej, a jednocześnie zagraża dobru prawnie chronionemu jakim jest zdrowie kobiety, należy uznać, iż tego rodzaju zachowanie wypełnia znamiona czynu z art. 197 § 1 Kodeksu karnego.

Mając jednak na uwadze, iż przestępstwo zgwałcenia przy użyciu podstępny jest niezwykle rzadko przedmiotem postępowania, a *stealththing*, jak się wydaje, nie był jeszcze przedmiotem rozpoznania w polskim prawie karnym, powstaje pytanie czy powinien zostać on *de lege ferenda* literalnie spenalizowany.

W literaturze przedmiotu wyrażany jest pogląd opowiadający się za wyodrębnieniem przestępstwa zgwałcenia w związku z użyciem podstępu. Przykładowo, według A. Michalskiej-Warias podstęp przy zgwałceniu nie współgra z klasycznym rozumieniem tego przestępstwa. Dlatego autorka proponuje jego redakcyjne wyodrębnienie oraz usankcjonowanie łagodniejszą karą²⁹.

Powyżej przedstawione rozwiązanie cechowałoby się jednak nadmierną kazuistyką³⁰. Podobnie sytuacja kształtuje się w przypadku *stealththingu*.

Należy podzielić pogląd zgodnie z którym, jego penalizacja na tym etapie, kiedy przepisy dają prawne narzędzia do stawienia czoła temu zjawisku, byłaby przedwczesna.

5. Podsumowanie

Stealththing jest zjawiskiem jednoznacznie szkodliwym. Godzi w takie dobra ponadindywidualne jak wolność seksualna oraz zdrowie i życie kobiety. Jakkolwiek będziemy go określać, należy pamiętać, iż polskie prawo karne daje możliwość zakwalifikowania tego czynu z art. 197 § 1 Kodeksu karne-

²⁷ Zob. M. Filar, *Przestępstwo zgwałcenia w polskim prawie karnym*, Warszawa–Poznań 1974, s. 105–108.

²⁸ Por. R. Krajewski, *Podstęp przy przestępstwie zgwałcenia*, *Studia Prawnoustrojowe* 2018, nr 40, s. 269.

²⁹ A. Michalska-Warias, *Wybrane problemy przestępstwa zgwałcenia*, (w:) A. Adamski (red.), *Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara*, Toruń 2012, s. 408.

³⁰ Zob. R. Krajewski, *Podstęp przy przestępstwie zgwałcenia*, *Studia Prawnoustrojowe* 2018, nr 40, s. 270.

go, jako zgwałcenia przy użyciu podstępstwa. Ze względu jednak, na fakt, iż *stealththing* nie był dotychczas przedmiotem rozpoznania przez polskie sądy pozostaje jedynie oczekiwać, aż tak się stanie.

W czasie oczekiwania należy jednak kłaść nacisk na edukację, szczególnie młodych kobiet, aby przekaz był jasny, że *stealththing* jest nie tylko moralnie naganny, ale także niezgodny z prawem. Tego rodzaju działania są niezbędne dla przełamania niechęci ofiar do składania zawiadomień o przestępstwie do organów ścigania.

Bibliografia

Literatura

1. Blanco M. M., Sex Trend or Sexual Assault: The Danger of *Stealththing* and the Concept of Conditional Consent, *Penn State Review* 2018, nr 123.1.
2. Blundell A., The Psychological Effects of *Stealththing* – Yes, It’s a Big Deal, 2021, dostępny: <http://bityl.pl/9kMzE>.
3. Brodsky A., „Rape–adjacent”: Imagining Legal Responses to Nonconsensual Condom Removal, *Columbia Journal of Gender and Law* 2017, nr 32.2.
4. Czechowski K. i in., That’s not what was originally agreed to”: Perceptions, outcomes and legal contextualization of non-consensual condom removal in a Canadian sample, *PLoS ONE* 2018, nr 14.7.
5. Davis K. C. i in., Young Men’s Aggressive Tactics to Avoid Condom Use: A Test of Theoretical Model, *Social Work Research Oxford Journals* 2021, nr 36.3.
6. Davis K. C. i in., Young Men’s Condom Use Resistance Tactics: A Latent Profile Analysis, *The Journal of Sex Research* 2014, nr 51.4, s. 454–465.
7. Davis K. C. i in., Young Women’s Experiences with Coercive and Non-Coercive Condom Use Resistance: Examination of an Understudied Sexual Risk Behavior, *Womens Health Issues* 2019, nr 29.3.
8. Dzirasah K. D., ‘Stealththing’: A Silent Threat to Sexual and Reproductive Health, 2021, dostępny: <https://ssrn.com/abstract=3983495>.
9. Filar M., *Przestępstwo zgwałcenia w polskim prawie karnym*, Warszawa–Poznań 1974.
10. Gotell L., Grant I., Does „No, Not without a Condom” Mean “Yes, Even without a Condom”? Fallout from *R v Hutchinson*, *Dalhousie Law Journal* 2020, nr 43.2, s. 767–792.

11. Katsampes A., A Rape by Any Other Name: The Problem of Defining Acts Policy & the Law, *Virginia Journal of Social Policy & the Law* 2017, nr 24.3, s. 176.
12. Krajewski R., Podstęp przy przestępstwie zgwałcenia, *Studia Prawnoustrojowe* 2018, nr 40.
13. Latimer R.L. i in., Non-consensual condom removal, reported by patients at sexual health clinic in Melbourne, Australia, *PLoS ONE* 2018, nr 13.12.
14. Lew-Starowicz Z., Łukaszewicz M., Seksualne aspekty chorób przenoszonych drogą płciową, *Postępy Nauk Medycznych* 2008, nr 4, s. 228–230.
15. Michalska-Warias A., Wybrane problemy przestępstwa zgwałcenia, (w:) Adamski A. (red.), *Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara*, Toruń 2012.

Źródła prawa

1. Sexual Offences Act 2003 z dnia 20 listopada 2003 r., UK Public General Acts, rozdział 42.
2. Crimes Act 1900 z dnia 31 października 1900 r., nr A1900–40.
3. Ustawa z dnia 7 października 2021 roku, zmieniająca sekcje 1708.5 the Civil Code of the State of California z 1872 r., nr 453.

Orzecznictwo

1. Wyrok the High Court of Justice z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Assange vs. Swedish Prosecution Authority, sygn. CO/1925/2011.
2. Wyrok Supreme Court of Canada R. vs. Hutchinson z dnia 7 marca 2014 r., nr 3517.
3. Orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Berlinie z dnia 27 lipca 2020 r., o sygn. (4) 161 Ss 48/20 (58/20).
4. Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 4 grudnia 2004 r. w sprawie M.C. przeciwko Bułgarii.
5. Wyrok Supreme Court of Canada w sprawie R. vs. Ewanchuk z dnia 25 lutego 1999 r., nr 26493.

Inne źródła

1. Informacja prasowa dostępna pod adresem: <https://www.berlin.de/gerichte/presse/pressemitteilungen-der-ordentlichen-gerichtsbarkeit/2020/pressemitteilung.97.5296.php>.
2. Wykład otwarty dr Sinead Ring dla Brussels School of International Studies, dostępny: <https://www.youtube.com/watch?v=Gx4-zT7BUQw>.

Stealthing

Abstract

This paper describes stealthing or the practice of a partner removing a condom during sexual intercourse or purposefully damaging a condom before or during intercourse. Results of statistical analysis of stealthing are offered and other countries' legislation for stealthing is presented, with reference to current case law. Negative effects of stealthing and readiness of the Polish legal system to recognize potential stealthing cases are presented.